

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHDA DIDAKTIK O'YINLARNING PEDAGOGIK AHAMIYATI

Choriyeva Durdona Anvarovna

*Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti "Maktabgacha
va boshlang'ich ta'lim" fakulteti Maktabgacha ta'lim nazariyasi va metodikasi
kafedrasida dotsenti, PhD*

Choriyevadurdona76@gmail.com

Ismaylova Sabrina Murodjon qizi, Shukurlayeva Saida Xoshim qizi
"Maktabgacha ta'lim pedagogikasi va psixologiyasi" yo'nalishi 4 kurs talabalari

Annotatsiya. Maqolada maktabgacha yoshlagi bolalarning didaktik o'yinlar orqali bilim va ko'nikmalarni o'rganish, ularning kognitiv rivojlanishining muhim shartlari yoritilgan.

Tayanch so'zlar.

Didaktik o'yinlar, tafakkurini o'stirish, kognitiv (bilish) ko'nikmalarini rivojlantirish.

Аннотация. В статье обозначены важные условия усвоения детьми дошкольного возраста знаний и умений посредством дидактических игр, а также развития их познавательных способностей.

Ключевые слова. Дидактические игры, развивающие мышление, развивающие познавательные (когнитивные) умения.

Abstract. The article outlines the important conditions for preschool children to acquire knowledge and skills through didactic games, as well as the development of their cognitive abilities.

Keywords. Didactic games that develop thinking, develop cognitive skills.

Didaktik o'yinlar bolalarni o'qitish, o'rganish va rivojlantirish maqsadida maxsus ishlab chiqilgan o'yinlardir. Ular nafaqat bolalar uchun qiziqarli, balki ta'lim jarayonining samarali vositalaridan biridir. Maktabgacha yoshdagi bolalarning tafakkurini o'stirish, ular uchun zarur bo'lgan kognitiv (bilish) ko'nikmalarini rivojlantirishda didaktik o'yinlarning roli juda katta.

Tafakkur – bu bolalarning obyektiv dunyo haqida ongli, to'g'ri tasavvurlar hosil qilishiga yordam beradigan va ularni tahlil qilish, solishtirish, sabab va oqibatlarni ajratish, umumlashtirish, mantiqiy xulosa chiqarish qobiliyatidir. Mantiqiy tafakkurning rivojlanishi bolalarning aqliy va ijtimoiy rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi.

Didaktik o'yinlarning mohiyati va ahamiyati shundan iboratki, didaktik o'yinlar – bu bolalarga bilim va ko'nikmalarni o'rganishda faol ishtirok etish imkonini beradigan interaktiv o'yinlardir. Ular o'rgatuvchi elementlarni o'z ichiga oladi va bolalarning kognitiv rivojlanishiga yordam beradi.

Didaktik o'yinlar, asosan, quyidagi maqsadlarga xizmat qiladi:

- Diqqat va xotirani rivojlantirish: O'yinlar bolalarning diqqatini jamlash, xotira va eslab qolish qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi.

- Mantiqiy fikrlashni rivojlantirish: Bolalar o'yinlar orqali muammo hal qilish, o'xshashliklarni va farqlarni ajratish, sabab-oqibatni tushunish kabi mantiqiy ko'nikmalarni o'rganadilar.

- Ijodiy tafakkurni rivojlantirish: Didaktik o'yinlar bolalarga yangi vaziyatlarga moslashish, turli usullarda fikrlash va ijodiy yondashuvni o'rgatadi.

- Emotsional va ijtimoiy rivojlanish: O'yinlar bolalar o'rtasida ijtimoiy aloqalarni mustahkamlash, bir-biriga yordam berish va o'zaro hamkorlikni rivojlantirishga imkon beradi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun didaktik o'yinlar turlari:

- Ranglar va shakllar o'yinlari: Bolalarga shakllar, ranglar va o'lchamlar haqida tushunchalarni o'rgatadi. Misol uchun, shakllarni tanib olish va ularni moslashtirish.

- Soni va miqdorni o'rganish o'yinlari: Raqamlar va sonlar haqida asosiy tushunchalar, shuningdek, miqdorlarni taqqoslash (masalan, "kattaroq", "kichikroq") o'rgatish uchun ishlatiladi.

- Pazl va konstruktiv o'yinlar: Bolalar mantiqiy fikrlashni rivojlantirish uchun turli xil shakllar va qismlardan bir butun birlashmalarni tuzishadi.

- Mazmunli o'yinlar: Tasavvur va mantiqiy tahlilni rivojlantiruvchi o'yinlar (masalan, "Kim nima qildi?" yoki "Nima bo'lishi mumkin?").

- Rangli va shaklli kartalar bilan o'yinlar: Bu o'yinlar bolalarga ob'ektlarni tasniflash, o'xshashliklar va farqlarni ajratish imkonini beradi.

Didaktik o'yinlar bolalarning mantiqiy tafakkurini quyidagi jihatlarga ta'sir qiladi:

- Mantiqiy tahlil qilish: O'yinlar bolalarga ob'ektlar, shakllar yoki ranglar o'rtasidagi bog'liqliklarni tushunishga yordam beradi. Masalan, "Bu to'p qanday shaklda?" yoki "Qaysi rangdagi olma eng katta?" kabi savollar mantiqiy fikrlashni rivojlantiradi.

- Sabab-oqibat aloqalarini tushunish: Bolalar o'yinlar orqali "agar... bo'lsa..." kabi sabab-oqibat munosabatlarini o'rganadilar. Misol uchun, "Agar bu qog'ozni mo'ylov bilan tutsak, u qattiqlashadi".

- Yig'ish va solishtirish ko'nikmalari: Shakllarni yoki ranglarni yig'ish va taqqoslash bolalarga ob'ektlarni tasniflash va guruhlash ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

- Xulosalar chiqarish: O'yinlar bolalarga natijalar va xulosalar chiqarishni o'rgatadi. Misol uchun, bolalar turli o'yinlarda muvaffaqiyatga erishish uchun o'z xulosa va qarorlarini qabul qilishlari kerak bo'ladi.

Didaktik o'yinlar yordamida bolalarni o'qitishning metodikalari quyidagilardan iborat:

- O'yinlar qiziqarli va motivatsion bo'lishi kerak: O'yinlarni boshlashdan oldin bolalar bu faoliyatdan zavq olishlarini ta'minlash muhimdir. Agar o'yin bolaga qiziqarli bo'lsa, u o'rganish jarayonida faol qatnashadi.

- Bolalarning yoshiga moslashtirish: O'yinlar har bir bolaning yoshiga va rivojlanish darajasiga mos bo'lishi kerak. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun oddiy va sodda o'yinlardan boshlash lozim.

- Nazorat va qo'llab-quvvatlash: Bolalar o'yinlarda mustaqil ishlashlari mumkin, lekin ular doimo o'qituvchi yoki tarbiyachining yordamiga muhtoj bo'lishi mumkin. O'yin davomida bolalar o'z xatolarini tuzatib, to'g'ri xulosalarga kelishadi.

Xulosa qilib aytganda, didaktik o'yinlar maktabgacha yoshdagi bolalarning mantiqiy tafakkurini rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi. Ular bolalarga turli bilimlarni o'rgatish, mantiqiy tahlil qilish va o'zaro aloqalarni rivojlantirishga yordam beradi. O'yinlar yordamida bolalar nafaqat bilim olishadi, balki ijtimoiy va emotsional rivojlanishda ham yutuqlarga erishadilar. Shunday qilib, didaktik o'yinlar o'qitish va tarbiyalash jarayonining ajralmas qismiga aylanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Sh.Xasanova "Bolalarni maktabga tayyorlash" ma'ruza matni.2018 y.
2. M.Hakimova, M.Ma'rufova "Bolalarni ijtimoiy moslashuvi" 2021 y.
3. Chorlieva, D. (2020). DIAGNOSTICS AS A BRANCH OF PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL KNOWLEDGE AND TYPE OF RESEARCH ACTIVITY OF A TEACHER. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol, 8(3).
4. Choriyeva, D. (2022). TARBIYACHINING PEDAGOGIK MAHORATINI OSHIRISHDA PEDAGOGIK TEXNIKANING ROLI. Zamonaviy dunyoda pedagogika va psixologiya: Nazariy va amaliy izlanishlar, 1(24), 101-103.

5. Чориева, Д. А. (2021). МЕТОДЫ И ПРИЕМЫ РАБОТЫ С АГРЕССИВНЫМИ ДЕТЬМИ. In Человек в современном мире: пространство и возможности для личностного роста (pp. 152-161).
6. Чориева, Д. А. (2019). Педагогическая диагностика в условиях дошкольного образования. Актуальные проблемы современного образования: опыт и инновации, 86.
7. Choriyeva, D. (2023). OILA VA MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMIDA AMALGA OSHIRILADIGAN IJTIMOIIY VAZIFALAR. Talqin va tadqiqotlar, 1(32).
8. Чориева, Д. А. (2022). ПЕДАГОГИК-ПСИХОЛОГИК ДИАГНОСТИКА ФАОЛИЯТИ БИЛАН ШУҒУЛЛАНУВЧИ ШАХСГА ҚЎЙИЛАДИГАН ТАЛАБЛАР: <https://doi.org/10.53885/edinres>. 2022.9. 09.014 Чориева Дурдона Анваровна Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети Мактабгача таълим факультети Мактабгача таълим психологияси ва педагогикаси кафедраси педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), в. б. доценти. Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал, (9), 99-102.
9. Chorieva, D. A. BO'LAJAK TARBIYACHILARNING KASBIY MAHORATLARINI OSHIRISH YO'LLARI. O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI NIZOMIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI, 385.
10. Anvarovna, C. D. (2024). MANAGEMENT OF INNOVATIVE PROCESSES IN PRESCHOOL EDUCATION. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 37(6), 58-62.
11. Anvarovna, C. D. (2024). MAKTABGACHA TA'LIMDA PEDAGOGIK DIAGNOSTIKA VA KORREKSIYALASHNING O'ZIGA XOS

- XUSUSIYATLARI. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 37(6), 48-53.
- 12.Anvarovna, C. D. (2024). TA'LIM-TARBIYA JARAYONIDA INNOVATSION PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK DIAGNOSTIK SAMARALI METODLARDAN FOYDALANISH. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 37(6), 54-57.
- 13.Choriyeva, D., & Ahmadova, S. (2023). Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ertaklarning ahamiyati. Maktabgacha va maktab ta'limi jurnali, 1(2-3).
- 14.Durdona, C. (2023, December). KREATIVLIK ORQALI BOLALARNING QOBILYATLARINI OSHIRISH. In " Conference on Universal Science Research 2023" (Vol. 1, No. 12, pp. 302-305).
- 15.Durdona, C. (2023). BOLALARDA KREATIVLIK QOBILYATINI RIVOJLANTIRISH. TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN, 1(5), 265-270.
- 16.Choriyeva, D. (2023). OILA VA MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMIDA AMALGA OSHIRILADIGAN IJTIMOY VAZIFALAR. Talqin va tadqiqotlar, 1(32).
- 17.DURDONA, C., & SHAHNOZA, K. (2023). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING KREATIVLIGINI OSHIRISHDA TASVIRIY FAOLIYATNING O'RNI. Journal of Science-Innovative Research in Uzbekistan, 1(7), 191-196.
- 18.Ochilova, X. S. (2025). MAKTABGACHA KATTA YOSHDAGI BOLALARDA KITOBXONLIK MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH TEXNOLOGIYASI. Inter education & global study, (1), 319-324.
- 19.Ochilova, X. S. (2025). MAKTABGACHA KATTA YOSHDAGI BOLALARDA KITOBXONLIK MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH TEXNOLOGIYASI. Inter education & global study, (1), 319-324.